

numele artistului se leagă în conștiința contemporanilor săi și a celor care continuă marea tradiție stabilită de el de copleșitoarea sa creație în rolul Otello din opera lui Verdi, personaj de care s-a apropiat cu nețărmurită dragoste și respect, zămislindu-l din toată sensibilitatea sufletului său, din toată ascuțimea inteligenței sale creatoare, din toată complexitatea experienței sale. Emil Marinescu s-a contopit cu eroul său, identificându-se cu măreția sa tragică, cu puritatea sa sufletească, cu consternarea și oroarea sa față de minciună și de trădare. De aceea Otello, așa cum l-a văzut și cum i-a dat el viață, dăinuie peste decenii în inimile celor care l-au admirat drept una dintre cele mai convingătoare, au-

tentice și emoționante împliniri artistice ale teatrului nostru liric.

Emil Marinescu s-a stins, fără suferință, fără întunecare, senin și limpede, lucrând neobosit la încheierea celui de al treilea volum de amintiri și evocări din lumea artei. Cu dispariția sa se încheie una dintre cele mai frumoase pagini din istoria artei lirice românești, pe care el a scris-o cu adânc fior emoțional, cu o uriașă explozie de energie creatoare, coerentă, unitară, logică și tulburător de încărcată cu conținut uman.

Prof. Sorin BOTEZ

VIAȚA MUZICALĂ

Concertele Filarmonicii „George Enescu”

Stagiunea 1986—1987 a început, la Filarmonica George Enescu, cu un concert extraordinar, la care au fost invitați oamenii muncii din sectorul II al Capitalei. Programul s-a vrut o selecție semnificativă din lucrările de mare atracție, accesibilitate și virtuozitate din repertoriul romantic și al primei jumătăți a secolului XX. Am ascultat balada *Mama lui Ștefan cel Mare* de Gheorghe Dima, *Concertul nr. 1 pentru pian* de Ceaikovski (partea I), *Simfonia I de Enescu* (tot partea I) și *Bolero-ul* de Ravel. Înainte de a vorbi despre concert, poate ar fi, aici, locul să ne punem întrebarea asupra *realei* valori educative a prezentării unor capodopere (fie ele chiar foarte cîntate) în mod fragmentar; atîta timp cît respectiva compoziție a fost gîndită ca un tot, fragmentarea ei poate doar să sugereze parțial forța acesteia, în nici un caz să-i destăinuie magia sensurilor ei plene.

Revenind la concertul inaugurat al Filarmonicii, la lucrările prezentate, este imediat necesar să observăm calitatea de excepție pe care ansamblul primei orchestre a țării o posedă în orice moment, chiar și după întreruperea de cîteva săptămîni pe care o presupune trecerea de la o stagiune la alta; Mihai Brediceanu știe să impulsioneze pe colaboratorii lui întru înfăptuirea actului interpretativ cu direcție afectivă exactă și fascinantă spre publicul ascultător. În același timp, conducătorul Filarmonicii are știința alegerii colaboratorilor cu care poate îndrăzni faptele artistice pe care și le propune. În *Balada* lui Gh. Dima, mezzo-soprana Mihaela Agachi și baritonul Emil Iurașcu au fost cei solicitați să susțină părțile solistice ale lucrării. Retorica romantică — în care Verdi se înfîlnește cu simfoniștii germani — proprie muzicii lui Dima reclamă, atît din partea dirijorului, cît și a soliștilor, o bună cunoaștere a mecanismelor muzicii dramatice, unde aceasta din urmă este întreținută, în sensurile ei, de expresivitatea textuală. Or, din acest punct de vedere, interpretarea pe care am ascultat-o la Filarmonică (inclusiv corul condus de Nicolae Bica) a fost remarcabilă.

Temperamentul vulcanic „în răspăr” față de obișnuitul versiunilor cunoscute ale *Concertului* de Ceaikovski — pe care îl degaja Dan Grigore — s-a convertit, încă odată, într-o perspectivă inedită, bogată în sensuri neghicite ale partiturii ceaikovskiene.

Departate de a-și fi epuizat valențele de spunere nouă prin faptul că a cîntat o lucrare de foarte multe ori, Dan Grigore influențează explozia temperamentală cu o subtilă armătură de luciditate, care implică, mereu, noutatea semantică.

Simfonia în Mi bemol de Enescu și *Bolero-ul* de Ravel au fost interpretate, de orchestra condusă de Mihai Brediceanu, cu viteza interioară a schimbărilor de stări, de imagini sonore, specifice prestațiilor care se acumulează în urma experienței îndelungate, dar mereu proaspete în reverberații, semnul distinctiv al artei autentice. Forma instrumentală bine dotată a ansamblului i-a îngăduit lui Mihai Brediceanu să etaleze mici „infidelități” față de standardurile curente ale celor două prea bine cunoscute opusuri („infidelități” chiar față de propriile-i versiuni anterioare) care s-au asimilat, cu bucurie, în conștiința deschisă spre tainele muzicii ale celor prezenți în sală.

Primul concert al Filarmonicii bucureștene în flutur obișnuit de joi și vineri l-a avut ca dirijor pe Mircea Cristescu, iar ca solistă pe Cristina Anghelescu. Programul s-a alcătuit din prima audiere a *Simfoniei a XV-a* (dedicată Anului Internațional al Păcii) de Wilhelm Berger, *Concertul de vioară* al lui Beethoven și *Capriciul spaniol* de Rimski-Korsakov. Atît numele protagoniștilor (dirijorul Mircea Cristescu și violonista Cristina Anghelescu, de curînd aureolată de un prestigios premiu la concursul Ceaikovski) cît și structura programului au îmbiat pe melomani bucureșteni să umple sala Atheneului. Cum spuneam și anterior, forma orchestrei Filarmonice se păstrează intactă, cu impact direct asupra ascultătorilor, în orice condiții, chiar și după respiro-ul impus de întreruperea stagiunii.

Simfonia a XV-a de Wilhelm Berger nu aduce informații suplimentare în peisajul migălos constituit de compozitor, de-a lungul anilor, în școala compozițională românească. Tehnica scriiturii orchestrale — pe care Berger o stăpînește sub toate aspectele — face ca o simfonie a compozitorului atît de prestigios prin viziunea ascetică ce-i este proprie să devină, în condiții optime, o structură sonoră perfect încheiată, de acută penetranță în resorturile gîndirii simfonice, chiar și atunci cînd ideile structurante își păstrează statu-quo-ul. Se știe că Albert Camus vorbea de „monotonia fundamentală” a oricărui creator

adevărat. Desigur, ceea ce numim dimensiune stilistică încheagată la un compozitor se manifestă printr-un număr de micro-strategii ce se transmit, în mod discret (în sensul matematic al cuvintului) ori continuu de la o lucrare la alta. Wilhelm Berger și-a găndit, probabil, și își găndește în continuare simfoniile ca pe un corpus de — aparent — fragmente diferite, în realitate aceste componente reprezentând evoluția pe timp îndelungat a unei singure idei directe.

Mircea Cristescu și-a construit interpretarea întinând non-spectaculozitatea compoziției, mizând pe exactitudinea dozărilor dintre diversele compartimente ale muzicii (fie ele sincrone ori diacronice), pe finețea unor nuanțe care pot spune mult când sînt șlefuite.

Cristina Anghelescu este, indiscutabil, o violonistă de mare cotă internațională. Există, în interpretările ei, reflexul specific virtuozilor care își dăruiesc tehnica impecabilă unei viziuni interpretative stimulante. *Concertul* de Beethoven a fost elaborat ca performanță interpretativă de Cristina Anghelescu la intersecția între perfectă asimilare a unor forțe ale tradiției cu interogarea contemporană asupra resorturilor unor sintagme beethoveniene, încărcate, astăzi, de valoare prospectivă, uneori surprinzătoare. Ceea ce știe Cristina Anghelescu — iarăși un secret al virtuozilor creatori — este faptul că ascultătorul contemporan trebuie „asaltat” de semne multiple, de transformări ale stărilor sonore, fără de care chiar și o capodoperă de frecvență (sau poate tocmai ea) nu poate fi receptată în condiții de maximă acuitate spirituală.

În sfîrșit, *Capriciul spaniol* de Rimski-Korsakov ne-a făcut să înțelegem virtuozitatea orchestrei Filarmo-nice, știința lui Mircea Cristescu de a nu deborda efluviile romantice dincolo de granițele strunirii lucide a sonorităților — uneori clar premonitoare — ale genialului orchestrator care a fost Rimski-Korsakov. Excelente intervențiile solistice ale lui Nicolae Iliescu, concert-maestrul orchestrei, Virgil Frîncu, Adrian Petrescu etc., care au demonstrat că Filarmo-nica bucureșteană este un colectiv format prin sudarea unor personalități bine individualizate.

Fred POPOVICI

Formația „Concerto” la Ateneu

Stagiunea de cameră la Filarmonica „George Enescu” a început încă din primele zile cu un concert (19 septembrie) ce ne-a dat satisfacția înfîlîririi cu o formație de calitate. Orchestra de cameră „Concerto”, sub conducerea lui Dorel Pașcu-Rădulescu întru-nește în cea mai mare parte tineri instrumentiști aflați încă pe băncile Conservatorului „Ciprian Porumbescu” și cîțiva proaspeți absolvenți. Rezultat al unei munci asidue și a dăruirii pasionate pentru muzică, formația a atins de această dată momentul culminant al evoluției sale de pînă acum.

Un program foarte lung, divers și solicitant a demonstrat o calitate tehnică, o maturitate artistică și mai ales o cultură a sunetului exemplare. Ca trăsături dominante sînt relevabile calitatea tonului, omogenitatea și transparența urmărite cu minuție, logica și claritatea construcției, articularea inteligentă și bine susținută a discursului, stăpînirea sigură a datelor stilistice. Această capacitate de a se adapta cerințelor diferite ale unor stiluri, chiar apropiate în epocă, a fost evidentă de la început în *Concertele grossi op. 6 nr. 8, în sol minor* de Corelli și *op. 6 nr. 3, în mi minor* de Händel. Diferențierea nuanțată între sonoritatea rotundă, solară și cantabilitatea celui dintîi și densitatea, articulația răsăpăcată și ma-jestuoasă a celui de al doilea au constituit o probă de înțelegere și muzicalitate.

Am simțit însă lipsa clavicinului în componența sonorității, căreia suportul său armonic îi este absolut necesar, mai cu seamă în Corelli, unde aduce contraste pline de farmec.

Logic și bine structurat a sunat și *Divertismentul în si bemol major KV 137* de Mozart; liniile s-au desfășurat cu delicatețe, detaliile erau fiecare la locul lor dar nu am simțit spontaneitatea, unda infiorată care palpită în fiecare strop de muzică mozartiană.

Mai apropiate de datele temperamentale ale dirijorului Dorel Pașcu-Rădulescu, piesele din partea a doua a concertului, aparținînd muzicii secolului nostru, i-au prilejuit realizări cu totul remarcabile.

Cartoon de compozitorul jugoslav Zoran Erić — creator apreciat, aparținînd generației de 40 de ani — este o lucrare scrisă cu fantezie pentru a pune în valoare posibilitățile de virtuozitate ale formației de coarde și face să răsunec ecouri și ritmuri de joc popular într-un fel de perpetuum mobile, alternînd cu suprafețe statice divers colorate.

Sonata per archi de Miriam Marbe, în primă audiție, suscită, ca și alte lucrări ale compozitoarei, convingerea că este creată dintr-o necesitate interioară profundă, dintr-o vibrație intensă și fragilă totodată. Arcuite într-o creștere amplă pînă la o culme expresivă exasperată urmată de o revenire, voci cantabile, fragmente melodice, se suprapun, se întretaie, se frîng și reîncep urcușul pe un fond de pînze sonore. Piesa și-a găsit în formația „Concerto” o interpretare de referință.

Și în fine fermecătorul *Concerto in re* de Stravinski, muzică senină, în care umorul feroce al compozitorului face loc unei tandre ironii la adresa muzicii romantice; cîntat cu acuratețe, precizie, finețe a amănuntelor, poate o nuanță de umor, de ușoară relativizare nu ar fi stricat.

Cît despre *Suita „Holberg”* de Grieg — care face aici un fel de neoclasicism, fără să știe — mi s-a părut că putea lipsi dintr-un program și așa lung și dificil, fără a dezichilibra întregul. O trecere prin toată istoria genului este reprezentativă, dar prea încărcată pentru o singură seară.

Pentru încheiere trebuie neapărat menționate numele tinerilor instrumentiști care au susținut cu o ținută profesională notabilă pasajele solistice: Luminița Burcă, Lucia Preduț, Radu Nagy, Simona Moise, Gabriel Bălă, Bogdan Bobocea, Valentin Năstase, Constantin Bordei, Lucian Ciorîță.

Elena ZOTTOVICEANU

Orchestra de cameră „Cibinlum” a Filarmonicii din Sibiu

Este întotdeauna îmbucurător de observat că nașterea unui ansamblu cameral — fie acesta mai restrîns sau mai extins — răspunde unei imperioase, unei salutare necesități interioare de comunicare între interpreți, între aceștia și publicul care le solicită prezența în viața de concert. O asemenea apariție o constituie, indubitabil, și aceea a Orchestrei de cameră „Cibinlum”, fără dirijor, a filarmonicii sibieni înființat în urmă cu un an, la începutul precedentei stagiuni, ansamblul sibian se prezintă actualmente drept un organism dispunînd de date prețioase bine definite: sonoritatea, pe partide, este bine omogenizată, rod al unei ferme discipline de ansamblu, al unei remarcabile omogenizări spirituale privind susținerea actului interpretativ, îngrijirea scrupuloasă a detaliului denotă răbdarea, munca tenace, orientarea stilistică se realizează în mod lucid în afara oricăror confuzii sau indecizii. În mod evident, pentru un ansamblu tînăr, asemenea realizări se constituie în reușite stimulative. Rămîne, însă, de observat și este, desigur, de meditat asupra situației în care un ansamblu cameral de coarde, fără dirijor, este capabil a susține un act interpretativ de certă personalitate. Este un aspect asupra căruia am meditat cu prilejul concertului pe care Orchestra de cameră „Cibinlum” l-a susținut la Ateneul Român, în seara zilei de 28 septembrie.